

Digitālā bērnība: padomi digitālās paaudzes audzināšanā

Prof. Zanda Rubene

5. lekcija

Audzināšanas stili un to nozīme digitālajā kultūrā

Tēmas izklāsts

- Audzināšanas mērķis rīcībspējīgā bērna audzināšanā.
- Audzināšanas stili; to atbilstība mūsdienu bērnu audzināšanā digitālajā kultūrā.

Kā audzināt Z paaudzes pārstāvjus? Audzināšanas mērķi

- **Paklausība** kā tradicionālais audzināšanas mērķis, kurš labi darbojās audzinot iepriekšējās paaudzes, mūsdienās tiek uzskatīts par neefektīvu. Komunikācijā ar digitālo paaudzi šis mērķis netiek sasniegts.
- **Patstāvība** un tās veicināšana ir nozīmīgs audzināšanas mērķis mūsdienu sociālajā kontekstā, ko apdraud izplatītā pāraprūpe audzināšanā, kas var novest pie iemācītās bezpalīdzības.
- **Līdztiesīga** sadarbība uzskatāma par aktuālo audzināšanas mērķi; tā mazina sociālo nevarību, veicina sociālo rīcībspēju, kā arī palīdz veidot izpratni par sociālajām vērtībām. Cieņpilnā audzināšana – centrā bērna vajadzības, fokuss uz pozitīvo, nevis negatīvo bērna un arī pieaugušo uzvedībā.

Problēmas audzināšanā

- Audzināšanā pamatā reaktīvās (sods par nepieņemamu uzvedību), nevis proaktīvās metodes (atbalsts pozitīvai uzvedībai).
- Spriežam par bērna uzvedību, pamatojoties uz pārkāpumiem un sekām – biežāk rīkojamies reaktīvi, reaģējot uz nepieņemamu uzvedību, nevis atbalstāmas uzvedības piemēriem. Bērns saņemot aizrādījumus, saņem pieaugušo uzmanību, kā arī apzinās savas rīcības neefektivitāti – tā arī neiemācoties, kā tad viņam patiesībā būtu jāuzvedas.
- Jāņem vērā **bērna un arī savas vajadzības**, mēs neatpazīstam savus vērtējumus un emocijas, reaģējam emocionāli («ņemam visu personiski»).
- **Pašapzinīgais bērns** neklausīs tikai tādēļ, ka ir vēl bērns!

Audzināšanas stili (pēc Diānas Baumrindas)

- Pieaugušie izmanto noteiktas stratēģijas bērnu audzināšanā, kas ir pamatotas vienā no četriem audzināšanas konceptiem jeb stiliem;
- Audzināšanas stili raksturoti divu centrālo jēdzienu ietvaros – prasības (demanding) un atsaucība (responsiveness);
- Prasības un atsaucība attiecībā pret bērnu saistās ar pieaugušo uzskatiem par bērna vietu sociālajā hierarhijā, kas atspoguļojas komunikācijas stilā, iesaistē un emocionalitātē.
- **Autoritārais audzināšanas stils; atļaujošais audzināšanas stils; nolaidīgais audzināšanas stils; autoritatīvais audzināšanas stils.**

Autoritatīvais audzināšanas stils

- Augstas prasības un neatsaucība: pieaugušie nosaka stingras robežas, taču tās ir tikai viņu uzskatos balstītas.
- Autoritāri vecāki/ skolotāji bērnu ierobežo un psiholoģiski kontrolē.
- Autoritāru vecāku bērni seko stingriem noteikumiem. Bērnu pašizpausmes, autonomijas un privātuma iespējas šādā ģimenē ir vecāku regulētas.
- Autoritāri vecāki pieprasa bezierunu disciplīnu, savu prasību ievērošanu. Audzināšana šādās ģimenēs notiek, sodot bērnus, nediskutējot ar viņiem, kā rezultātā bērni ir tendēti uz negatīvo – asociālu, nepieņemamu uzvedību.

Paldies!

studijas@openminded.lv